

Imperiul trebuie să moară

Mihail ZÎGAR (născut la 31 ianuarie 1981, Moscova), scriitor, jurnalist politic, regizor, reporter de război, fost redactor-șef al postului TV rus de opoziție *Dojd* (2010–2015). A copilărit în Angola. Licențiat în jurnalism internațional la MGIMO, Moscova. A studiat la Universitatea din Cairo, Egipt. A fost reporter de război (Casa de Editură Kommersant, 2000–2009), lector la MGIMO (2003–2009). În 2007 îi apare cartea de reportaje din zonele fierbinți ale lumii *Război și mit*. Împreună cu Valeri Paniușkin publică, în 2008, volumul *Gazprom. Noua armă a Rusiei*, tradus și în română.

În 2015 publică volumul *Toți oamenii Kremlinului. O scurtă istorie a Rusiei contemporane*, vândut în peste o sută de mii de exemplare în decurs de un an de zile. Svetlana Alexievici, laureat Nobel, avea să-l numească „cea mai serioasă analiză a ultimilor 20 de ani”. Cartea a apărut deja în germană, polonă, bulgară, finlandeză, engleză și chineză, de asemenea, în română, la Editura Cartier, în 2017.

În 2017 îi apare volumul *Imperiul trebuie să moară. Istoria revoluțiilor ruse prin personalități. Anii 1900–1917*, tradus în engleză și română.

Traducătorul, Antoaneta OLTEANU (n. 1968, București) este profesoară la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București, Departamentul de Filologie Rusă și Slavă, autoare a numeroase cărți din domeniul culturii și civilizației ruse (*Miturile Rusiei clasice, Rusia imperială. O istorie culturală a secolului al XIX-lea*), a etnologiei comparate (*Ipostazele maleficului în medicina magică, Metamorfozele sacrului, Școala de Solomonie. Divinație și vrăjitorie în context comparat, Calendarele poporului român, Reprezentări ale spațiului în credințele românești, Dicționar de mitologie. Demoni, duhuri, spirite; Zile și demoni. Calendar și mitologie populară rusă etc.*).

Literaturii ruse i-a consacrat un volum de critică – *Proza rusă contemporană* –, precum și peste 50 de volume de traduceri. Printre scriitorii tălmăciți în limba română se numără: F.M. Dostoievski, I.A. Gonțarov, Mihail Bulgakov, Andrei Platonov, Iuri Dombrovski, Sașa Sokolov, Liudmila Petrușevskaia, Mihail Șișkin, Vladimir Sorokin, Viktor Erofeev, Andrei Kurkov, Olga Slavnikova. A tradus, de asemenea, pentru Editura Cartier, romanul lui Vladimir Lorcenkov *Acolo unde curg râuri de lapte și miere*, apărut în 2017.

Mihail ZÎGAR

Imperiul trebuie să moară

Istoria revoluțiilor ruse
prin personalități.
Anii 1900–1917

Traducere, note și indice de nume de Antoaneta OLTEANU

25 CARTIER
Din 1995, în toate librăriile bune

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel/fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md

cartier.md

Cărțile Cartier pot fi procurate online pe shop.cartier.md

și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks, Barnes & Noble și cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.

Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău.

Tel.: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Librăria online, shop.cartier.md.

Tel.: 068 555 579. E-mail: vanzari@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România.

Tel./fax: (021) 210.80.51. E-mail: romania@cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură.

Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Cartier istoric* este coordonată de Virgil Păslariuc

Editor: Gheorghe Erizanu

Lectori: Em. Galaicu-Păun, Valentin Guțu

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoredactare: Marina Darii

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Combinatul Poligrafic

Михаил Зыгарь

Империя должна умереть. История русских революций в лицах. 1900-1917

Москва, 2017

Mihail Zîgar

IMPERIUL TREBUIE SĂ MOARĂ. Istoria revoluțiilor ruse prin personalități. Anii 1900-1917

Ediția I, ianuarie 2020

© 2017 by Mikhail Zygarr

© 2019, Editura Cartier pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Zîgar, Mihail.

Imperiul trebuie să moară: Istoria revoluțiilor ruse prin personalități. Anii 1900-1917/ Mihail Zîgar; trad., note și ind. de nume de Antoaneta Olteanu. – Chișinău: Cartier, 2019 (Combinatul Poligrafic). – 688 p. – (Cartier istoric/ col. coord. de Virgil Păslariuc, ISBN 978-9975-79-902-7).

Ind. de nume : p. 673-688. – 1000 ex.

ISBN 978-9975-86-396-4.

94(47)"1900/1917"

Z 63

Cuprins

<i>Capitolul 1. Tolstoi</i>	19
Noul secol	19
Bătrânul proroc	22
Visuri fără rost.....	25
Marea strămutare.....	26
Să nu te rogi.....	27
Adevăratul Karenin	28
O execuție fără drept de apel.....	29
Adevăratul Toporov	33
O mare minciună	35
Asasinul de la fereastră.....	37
Bătălia de la catedrala Kazanski	38
Războiul și lumea artei.....	42
Hipsterii secolului al XX-lea.....	44
În spatele cortinei de fier.....	47
Un călugăr prost.....	49
Pregătiri de mutare	53
Doi scriitori, două actrițe.....	55
„Liovocika moare”	57
<i>Capitolul 2. Witte</i>	61
Rus’ sau rubla	61
Cameleonul	63
Tineretul de aur	65
Oligarhii din Moscova și liberalii din Petersburg.....	69
Operă, dramă, tragedie	70
O idilă cu comandă de stat.....	73
Pictori și sclavi	76
Țarigradul e al nostru	78

Micii mari duci	80
„Totuși am plecat departe de China”	82
Împăratul chinez Nicolae.....	85
Rusia galbenă	88
Lupta cu moartea și lupta cu regimul	92
Un preot la modă.....	94
Amiralul Oceanului Pacific.....	97
Capitolul 3. Goț și Gherșuni.....	100
Urarea de Anul Nou.....	100
Moștenitorul imperiului ceaiului	101
Vechiul partid	102
Un duel psihologic.....	103
Iakutsk – Paris	105
Amenințarea evreiască.....	107
După Dreyfus.....	107
Moscova fără revoluție	109
Evreii noștri, evreii altora	110
Liderul și dublul lui.....	111
Noua capitală a emigrației ruse.....	112
Trei tovarăși și un dictator	113
Mica Rusie	114
Vremea ticălosului	115
Invențiile intelectualității	117
Întoarcerea dușmanului.....	118
Inamicul statului numărul unu	119
Încălecarea demonului	120
Două lumi – doi germani.....	122
Toți evreii să fie înecați în Marea Neagră.....	123
Zona de locuire și limitele ei.....	125
Complotul regelui Solomon.....	126
Autoapărarea evreiască	128
Casa nr. 13	129
Pogromul despre care a aflat toată lumea	131
Prizonierul din Napoli	133
O groază de moarte.....	136

Marionetele se smulg	137
Complotul a doi reformatori și al unui conservator	138
Odesa e cuprinsă de tulburări	139
Vulturul e supărat	140
Capitolul 4. Struve și Miliukov	142
Cel mai popular marxist	142
Niște tineri fanatici	144
„Scuipă pe opinia lor”	145
Capitala opoziției ruse	147
Spiritul „Eliberării”	148
Închisoarea și lecțiile de limba engleză	150
Un Don Quijote al autocrației	151
Liderul opoziției	152
Bătălia generală cu cenzura	154
Ovații la azil	155
Nici balerină, nici înecat	156
Trei soții	158
„Mă scoate din minți cu opiniile lui șchioape”	160
Marea sciziune	161
Oamenii lui Lenin și oamenii lui Martov	162
O stațiune politică	163
Războiul și Germania	164
„Uf”	166
Nașterea micului Bonaparte	167
Ultimul bal	168
Un mic război victorios	169
Macaci, urși	170
„De ce am venit noi aici?”	171
Ajutorul inutil al zemstvei	173
O rugăciune, ceai și dansuri	175
Condamnarea la moarte	177
Trădătorul e undeva aproape	178
Trebuie omorât Plehve	180
Era o seară minunată	181

<i>Capitolul 5. Alexandra</i>	183
Un păduche nou.....	183
Nepoata favorită, viitoare regină, soția lui Jack Spintecătorul.....	184
Mireasa neagră.....	188
„Iar o fetiță”.....	190
Hristos din Lyon.....	192
Sfântul din Sarov.....	195
Pelerinul din Siberia.....	197
Șampanie și stridii.....	199
Escroci și hoți.....	200
Congresul de la Paris.....	202
Încrederea în societate.....	204
Stările generale.....	207
„Al treilea element”.....	211
Unchiul celor mai cinstite reguli.....	213
Eliminarea din dicționar a intelectualității.....	215
„Vă felicit, domnilor!”.....	218
Înfrângerea.....	220
<i>Capitolul 6. Gapon</i>	221
Coșmarul după Crăciun.....	221
O împușcătură pe Neva.....	222
Hristos în pustie.....	224
Batista roșie, batista albă.....	226
Armată în oraș.....	227
„Dumnezeu nu mai există!”.....	230
„Morții, da, nu te mai tulbură”.....	232
Dictatorul secret.....	234
Frig cumplit la Kremlin.....	236
Absurda fără de arginți.....	237
Fuga lui Gapon.....	239
Anti-Gapon.....	240
Moarte la Kremlin.....	241
Cu orice preț.....	243
„Soția celui pe care l-ați omorât”.....	244
Turnee prin Europa.....	246
Panică în China.....	248

„Scoate un stejar din rădăcină”	249
„Pentru zidurile distruse ale palatelor minunate!”	252
Gheorghii Unificatorul.....	253
Portretul de deasupra intrării în bufet.....	255
„Rusia a înnebunit”	257
Duma analfabetă	259
Ciorbă și votcă.....	260
Gaponi în loc de Romanovi	261
Turnee americane.....	263
Răsăritul „Lunii”	264
Americanii plâng.....	266
Apusul „Lunii”	268
Capitolul 7. Dubrovin și Gorki	270
Doctorul cel bun.....	270
Puterea e în mâinile lui Trepov	271
O libertate necontrolată	272
Nașterea Sovietelor.....	272
Moscova paralizată	274
Revoluția lui Witte	275
Germania – mama ordinii	277
Revolta teatrului	278
Cadeți și femei.....	280
Constituția sau moartea.....	282
„Mâine pe stradă o să se pupe cu toții”	284
Jidanii au aruncat coroana.....	286
Uniunea Rușilor.....	288
Reformă sau capcană	288
Porcul, broasca și alți miniștri	289
Un cetățean activ și un polițist activ	292
Guvernul lui Witte	293
Sfântul și revolta	295
Noi aliați	297
Dușmanul din dreapta	299
Sfârșitul Sovietelor	301
Ruleta franceză	302
Răscoala copiilor	303

Măcelul de la Moscova.....	305
Republica din Krasnoiarsk.....	308
Partidul puterii	310
Inventarea fascismului.....	313
Căderea lui Gapon.....	314
Judecata tovărășească	316
La casa de vacanță	317
E timpul s-o întindem + Patria sau statul	317
În vizită la capitalism.....	319
Pisici miorlăitoare, mere murate.....	320
Ce-i de făcut	321
„Toată Rusia e o casă de nebuni”	322
Capitolul 8. Stolîpin	324
Să facem cunoștință cu poporul	324
„Fără țar toți o să fiți săraci”	325
Spălătoria și sera	327
Coșmarurile revoluționarilor.....	328
Un general democrat.....	329
Doi urși nedoborâți.....	331
Problema funciară.....	334
O călătorie la Viborg.....	335
Teroarea de dreapta.....	336
O explozie pe Aptekarski ostrov	338
Terorismul la modă.....	339
O alternativă uitată	341
Cravatele lui Stolîpin.....	343
Reforma agrară	345
Butoiul cu varză.....	346
Sovietul din Petersburg la proces	347
Atentatul asupra lui Witte.....	349
Forța de dreapta.....	350
Prima resursă administrativă.....	352
Tânărul din Kutaisi.....	354
Procesul lui Lenin	356
Jignirea sentimentelor	358
Complotul socialiștilor.....	359

„Păstrați Duma”	360
Legea „nerușinată”	363
Cea mai bună prietenă.....	365
„Slavă Domnului, nu există parlament”	366
Capitolul 9. Deaghilev	369
Șicul rusesc la Paris.....	369
Teroarea sfântă.....	371
Viața pentru țar	372
Lenin pe gheață subțire	374
Masonii. Instalarea	376
Masonii împotriva complotului.....	378
A obosit și a plecat.....	380
Modelul turcesc	381
Tragedia Iusupovilor.....	382
Împăratul trebuie omorât	383
Prăbușirea credinței.....	385
Mult zgomot pentru Azef.....	387
Prostituate și cristal.....	388
Dansuri murdare.....	390
Doi credincioși și sentimentele lor	393
Secta de la Capri	395
Intelectualitatea și pedocrația	396
Raidul asupra poporului rus.....	399
Nerusescul balet rus.....	401
Episcopi și doamne din lumea bună	403
Cenzură pentru Rasputin	405
Testamentul lui Tolstoi	406
Triunghiul roșu.....	409
O epidemie de sinucideri.....	410
Un cântăreț în genunchi.....	412
O lipsă obraznică de respect față de putere.....	413
Victoria și umilirea lui Stolîpin.....	414
O cercetare rituală.....	417
Împușcături în pauză.....	418
O apocalipsă locală	421
Întoarcerea în Rusia	424

Capitolul 10. Reabușinski și Gucikov	427
Milionarul împotriva guvernului.....	427
Au fost împușcați.....	429
Omul care luptă	430
Șapte mii două sute de gramofone.....	432
Țareviul moare.....	434
Romanovii peste 300 de ani.....	435
„Încetați! Veniți-vă în fire!”	437
Cine l-a omorât pe Andrei Iușinski	438
O primăvară scandaloasă.....	439
Noua Americă.....	441
Sectanți și provocatori.....	443
Nu depinde nimic.....	445
Patru criminali	446
Cronica patriotismului în creștere.....	448
Cruzimi și capitulanți.....	449
Privighetorile ce muncesc la negru	452
Problema poloneză.....	453
Problema ucraineană.....	454
Problema armeană	455
Noii eroi	456
Atotputernica Vîrubova.....	458
Prințul Andrei	459
Spioni și gloanțe.....	460
Împărăteasa la mănăstire, Rasputin spânzurat	461
Totul pentru victorie.....	463
Orgia de la Moscova.....	465
„Societatea vă urăște”	467
Cabinetul Apărării.....	468
Capitolul 11. Rasputin	471
Icoana cu clopoțel.....	471
O surpriză de Anul Nou.....	472
Să fie omorât Rasputin	473
Nașterea unui spion	475
Adio, Istanbul	477

Factorul sănătate	478
Trecerea la ofensivă	479
Turism politic.....	481
Minunea americană.....	482
Un măcel neobservat.....	484
Polonia și pecetea diavolului	486
Două teorii ale conspirației.....	487
Noul stăpân al Mării Negre	488
Un ministru nebun	489
Un psihopat american	491
Duceți-vă la culcare!	492
Prostie sau trădare.....	493
În pantalonii împăratului	495
Visuri de complot.....	497
Scenariul Junilor Turci	499
Să fii erou	501
Un revolver, un baston de cauciuc, o copcă în gheață	503
Împărăteasa încalcă legea.....	504
Un revelion singur.....	506
Cortina.....	508
Capitolul 12. Kerenski	512
Dimineața unei vieți noi	512
Sfârșitul Dumei.....	513
La Stavka e liniște	514
Soldații sunt la poartă.....	515
Guvernul e asediat.....	516
Pavilionul guvernamental.....	517
„Răzvrățiții nu au niciun plan”	518
Patru regimente și o unitate de mitraliere.....	519
Cine reprezintă aici puterea.....	520
Cine face dezordine.....	521
Dimineața după furtună	522
Deja nu mai este așezarea țarului	524
Să fie oprit împăratul.....	525
Ziua victoriei	527

Noul guvern	528
Soldații împotriva ofițerilor.....	530
Reformele generalului Alekseev.....	531
Liberalii împotriva socialiștilor	533
Cea mai importantă convorbire telefonică din istoria Rusiei	535
Marșul lui Ivanov	537
Kerenski e cât pe ce să-și piardă mințile.....	537
„Orice fel de etichetă trebuie lăsată la o parte”	539
Alegerea lui Kerenski.....	539
Prima abdicare.....	540
A doua abdicare.....	542
Noua justiție	543
„Țarul este necesar Rusiei”	544
Mihail al II-lea	545
Rusia fără țar	547
„E un microb în ei”	548
Împăratul își ia rămas-bun	549
Finalul militar.....	551
Puterea tolstoiană.....	552
Capitolul 13. Țereteli	554
Să pleci din Elveția	554
Să te întorci din Siberia.....	557
Ministerul Artelor.....	559
Trăiască băta.....	561
Fără popi.....	563
„Țereteli nu vine în fiecare zi”	565
„Cine este salvatorul nostru? Kerenski!”	567
Dualitatea puterii	569
Un manager ineficient.....	571
Fluturi sub roțile automobilului	572
Poetul la închisoare.....	574
„Nu e nimic imoral”	577
Vagonul scris cu cretă.....	577
Blindatul luminat de reflector.....	578
Viața foștilor.....	580

Execuția de pe maidan.....	581
Prizonierii de la Țarskoe Selo.....	582
Sfârșitul carierei lui Lenin.....	584
Fără aneмиuni și contribuții	585
„Să mănânci, să bei, să te distrezi”	587
„Nu mai suntem în stare”	588
Dictatorul, coaliția și câinele din Baskerville	593
Nu există un astfel de partid.....	594
Parada de la Paris	595
Parlamentarul general	597
„Nici revoltă, nici supunere”	598
Sfârșitul visului liberal.....	599
Capitolul 14. Troțki	601
Steaua cercului.....	601
Veriga slabă.....	603
În gura mulțimii.....	606
Anatomia protestului.....	608
A lua sau a nu lua.....	609
Sfârșitul bolșevicilor	610
Prințul Mișkin	611
Fuga de pe câmpul de luptă	613
La Razliv	614
13 discursuri pe zi	615
O mână forte	616
Un guvern responsabil în fața lui Kerenski.....	618
Ofensa din Finlanda	619
La Tobolsk.....	620
Justiție și îndurare	621
Odihna s-a încheiat.....	622
Patria. Dușmanul. Întunericul.....	624
„Muntenii au oricum pe cine să înjunghie”	626
Președinte sau drogat.....	628
Telefonul stricat al lui Vladimir Lvov	630
Un chat fatal	631
Puciul din august.....	634

Sfârșitul puciului	636
Un Pierrot trist al revoluției.....	637
Noul Soviet din Petrograd	639
Mâzgă și devalorizare	641
Înapoi în Gruzia	643
Un strateg de provincie	644
Să fie predat Petrogradul germanilor.....	645
Troțki în locul lui Rasputin	646
Zarurile sunt aruncate.....	648
Lenin și măseaua lui bolnavă.....	650
Disputele miopilor.....	651
Forțele sunt pe sfârșite.....	653
Plecare sub drapel american.....	653
13 condamnați	655
Mic-burghezul se trezește	657
Deznodământ	658
<i>Epilog</i>	661
<i>Indice de nume</i>	673

Capitolul 1

Tolstoi

Noul secol

Pe 24 februarie 1901 ziarul „*Терковнiе ведомости*” (Informații bisericești), organul oficial de pe atunci al Bisericii Ortodoxe Ruse, publică textul *Deciziile Sfântului Sinod despre contele Tolstoi*. În el se vorbește despre excomunicarea celui mai cunoscut scriitor rus. Biserica Ortodoxă nu mai excomunicase pe nimeni de peste o sută de ani, asta în condițiile în care secolul al XIX-lea în Rusia nu a fost deloc o perioadă liniștită și cuvioasă. Și deodată s-a hotărât să facă asta.

Societatea din Petersburg a fost șocată de un eveniment așa de arhaic pentru începutul secolului al XX-lea. „Telegraful, se pare, trebuie să transmită pentru prima dată de la descoperirea sa o asemenea știre”, spune ironic prietenul lui Tolstoi, ziaristul și scriitorul Vladimir Korolenko. „O excomunicare, transmisă prin cablul de telegraf, este un paradox al istoriei dăruit începutului de secol al XX-lea.”

A doua zi, pe 25 februarie, textul din „*Терковнiе ведомости*” este preluat de toate ziarele din care află și Tolstoi despre excomunicarea sa. El se află la Moscova, la conacul său din Hamovniki. Conte, din spusele soției sale, Sofia Andreevna, e demoralizat, toată familia e tulburată: la ce să se aștepte de acum?

Timp de mulți ani Tolstoi a trăit nici măcar în afara legii, ci mai presus de lege. Cărțile lui sunt interzise, pentru tipărirea și difuzarea lor oamenii sunt băgați la închisoare și deportați. Omul cel mai apropiat de Tolstoi, discipolul său favorit, editorul și consilierul de încredere, Vladimir Certkov, este expulzat din Rusia. Totuși până acum asupra lui Tolstoi nu s-au făcut represii, iar scriitorul are deja 72 de ani.

Din punct de vedere formal, Biserica Ortodoxă Rusă nu e separată de stat, prin urmare, excomunicarea e o crimă de stat. Pentru asta poate și trebuie să fie pedepsit conform legilor civile: de exemplu, cu deportarea sau chiar cu închisoare. În ultimii douăzeci de ani au tot apărut zvonuri că autoritățile erau gata să-l trimită pe scriitor la mănăstirea Suzdal, care era în mod real o închisoare activă pentru criminalii împotriva religiei, în care sunt închiși, de exemplu, ierarhi ai bisericii de rit vechi. Dar Tolstoi nu a fost atins până acum. Nu se știe ce va schimba „Decizia” Sinodului.

Înainte se credea că Tolstoi e protejat chiar de către împăratul Alexandru al III-lea, căruia din copilărie îi plăcea să citească operele lui. Dar împăratul murise înainte de a face cincizeci de ani, încă de acum șapte ani, în 1894. Însă era în viață fostul lui profesor, ideologul de mulți ani al imperiului, Konstantin Petrovici Pobedonostev, de aceeași vârstă cu Tolstoi (chiar cu un an mai mare ca el) și dușmanul lui de moarte. Pentru noul împărat Nicolae al II-lea Pobedonostev este ca un bunic care își păstrează influența asupra lui, pentru că a fost și profesorul lui.

Când a aflat de decizia Sinodului, contele Tolstoi se duce în oraș, unde au loc tulburări. Ele nu sunt legate de excomunicarea lui: revoltele studenților din Moscova și Petersburg începuseră încă din anul 1899, când rectorul universității din capitală a ordonat să fie trimiși în armată studenții cei mai activi din punct de vedere politic. Al doilea an la rând în cele două capitale izbucnea din când în când războiul universitar. Iată, și acum, la sfârșitul lui februarie 1901, sunt noi tulburări. Tolstoi ajunge până la Lubeanka și dă de o confruntare a studenților cu poliția. Vestea excomunicării lui Tolstoi deja se răspândise în oraș, scriitorul e recunoscut imediat, studenții îl ovaționează.

Dar Tolstoi aude pe stradă nu numai cuvinte de sprijin. „Iată diavolul în chip de om”, i se strigă în Piața Lubeanskaia. „Starea de spirit a mulțimii era așa de diferită, încât dacă unii își manifestau simpatia față de Tolstoi, alții nu-și ascundeau ostilitatea și ura. Tolstoi s-a grăbit să ia o birjă și a plecat”, descrie astfel această zi jandarmul moscovit Aleksandr Spiridovici. „Dacă mulțimea ar fi avut o altă componență, s-ar fi putut să mă și ia la bătaie”, își amintește Tolstoi.